

SOČA

Glasilo slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja za pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20
„Kmetovalec“ za naročnike Soče Vse l. f. 2.—Pol l. ta f. 1. Za nenaročnike: Vse leto f. 3.— Pol leta f. 1.60

Pri oznanilih in ravno tako pri „poslanicah“ se plačuje za navadno tristopno vrsto:

8 kr. če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 2 krat
Za veče črke po prostoru.

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju; v Trstu v tobakarnicah „Via della caserma 3

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo pod naslovom: Viktor Dolenc v Gorici. — Rokopis se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim neremočnim se naročnina sniža ako se oglase pri uredništvu.

Federalizem s posebnim ozirom na Avstrijo.

(Nadaljevanje iz št. 51. t. 1.)

VII.

V dolgem miru od leta 1815 do 1848 nabralo se je mnogo nezadovoljnosti v Evropi in pri nas. Pod Ferdinandom I. nastala je prekucija tudi v Avstriji. Vse je kričalo po svobodi, po samoupravi in zbudile so se zatirane avstrijske narodnosti v novo življenje. Cesar Ferdinand skliče na Dunaj in v Pošto državna zbornica, ki sta imela za vsako polovico Avstrije ustavo zložiti. Naš zbor na Dunaji in poznej v Krémziru sklene prav svobodno ustavo za deželo takraj Litave z močnim središčem, ohranivši deželni zborom mnogo pravic. Toda Madjari in Italijani se spuntajo, odtergati se hočejo od skupne dinastije. Novi cesar Franc Josip I. premaga vstaje, pomiri vse, minister Bach stopi na krmilo, zatre svobodo in vpelje po vseh deželah tak hud centralizem, kakoršnega še nij bilo pri nas. Vse dežele tudi premagano Ogersko in zmagovalna Hrvatska so bile strogo centralizovane v vsakem obziru, in Dunaj je bil vsega mogočno središče. Nova organizacija z novimi postavami je obsegala vso Avstrijo. Ponemčevanje se je širilo tudi unkraj Litave po šolah in uradnih, sploh pri javnih opravilih; vendar so pa postave izhajale v jezikih vseh narodov, ki bivajo v Avstriji, od katere so mislili, da je zdaj mogočna, krepka vevlast, kakor nikdar poprej, ker je bila centralizovana, kakor še nikdar.

Pa dogodki leta 1859 v Italiji so dokazali, da je bila naša država znotraj slabotna, v kljub zunajni bliščobi. Tudi na Dunaji so to uvideli po nesreči pri Solferinu in sklenili so organizovati Avstrijo na stari federalistični podlagi. V ta namen smo dobili diplomu meseca oktobra leta 1860, katera je klicala vse avstrijske dežele, oziroma narode, da ustanovijo s krono vred novo ustavo, katera bi bila zadostovala vsem potrebam in željam posameznih narodov in skupne države. To je bil najznamenitejši trenutek in čas najugodnejši. Narodi Avstrijski so bili namreč popolnoma enakopravni, to je noben narod, nobena dežela ni imela nobene predprave, vsak se je bližal drugemu, kot tovaršu v nesreči po načelu „dulce est socios habere dolorem“, zlasti so Ma-

djari, poprej tako oholi, iskali prijateljstva drugih. Ali nam Slovanom nemila osoda nij pripustila, da bi se bilo izvršilo kaj tako blazega, in gospod Šmerling, Avstriji na čelo postavljen, izdelal je februarški patent 1861. Namesto da bi se bili narodi s a m i porazumeli in ustavo si dali, dobili so podarjeno ustavo, katera se je pa saj nekaj ozirala na federalizem. Ona je sklicala deželne zbornice, katerim je podelila sicer malo pravic, vendar pa prevažno pravico, pošiljati iz svoje srede poslance v državni zbor, v zbornico poslancev. Ta ustava je vstvarila tudi gosposko zbornico, v katero krona imenuje ude po svoji volji, le naši nadvojvodi in nadškofi so v njo poklicani ex lege.

Dežele unkraj Litave so pravej v početku protestovale zoper to ustavo; a dežele takraj Litave tudi nezadovoljne, vendar so poslale svoje poslance iz deželnih zborov. Kmali se je pokazala velika nepravilnost zlasti Šmerlingovega volivnega reda, vsled tega so namreč Nemci in Italijani, akoprav manjšina v nekaterih kronovinah, dobili večino v deželnih zborih in z Nemci v državnem zboru nadvladali. Jedro te ustave je bilo, da so deželni zbori pošiljali poslance na Dunaj v državni zbor, v katerem so se razsojevale skupne zadeve celega cesarstva, zato se je tudi imenoval širši državni zbor. Po končanih skupnih opravilih so imeli oditi poslanci dežel unkraj Litave, in ostali so sklepali v ožjem državnem zboru o skupnih zadevah dežel takraj Litave. To je bila jako zamotana ustava, Madjari, Hrvatje in Italijani na Benečanskem je niso sprejeli, ne samo zato ne, ker je bila jako komplikovana, temveč zaradi tega ne, ker je bila podarjena; Madjari, Hrvatje, Romani, tudi Čehi so trjali, da imajo dežele skupno skleniti ustavo na podlagi pogodbe. Nemci so nadvladali in akoprav ni bilo ne Ogrov ne Hrvatov v širji državni zbor, tolažil je sebe in druge oče ustave Šmerling z besedami: da lahko čakamo. Nemške nadvlade siti, izstopijo tudi Česki in Moravski poslanci iz državnega zbora, konečno tudi Poljaci in drugi, Šmerling odstopi; novo ministerstvo Belkredijevo hoče posredovati, ali vihar nastane leta 1866. in pokazalo se je, da ni prav nič okrepila Avstrije Šmerlingova svoboda s krivičnimi volivnimi redi in z nemško nadvlado. Pri kraljevem Gradeu je Avstrija zgubila Benetke, in Prusija jo je ločila od nemške zaveze. Zdaj smo bili avstrijski Slovani sicer rešeni zaveze s zunajnimi Nemci, toda notranji

Nemci in Madjari so s pomočjo saksanskega Beusta Avstrijo zopet ločili v dva kosa, kakor pred letom 1848; v državi takraj in unkraj Litave, katera vsaka ima svojo posebno ustavo, naša ima poprejni parlament, Ogersko je dobilo ustavo od leta 1848 nekaj popravljeno. Za skupne zadeve, katerih je le malo; zunanja opravila, vojaštvo in skupne finance, vstanovljene so delegacije, v katere pošiljata oba parlamenta svoje poslance, ki pa ne sklepajo v eni zbornici, ampak vsaka delegacija zboruje za se, s svojim predsednikom, in imate svoje seje zdaj na Dunaji zdaj v Pešti. Vsaka polovica Avstrije ima svoje ministerstvo in za skupne zadeve so posebni tri ministri. Vsled te razdelitve so prišli na krmilo Nemci in Madjari, za takraj Litave so Nemci premogli, vzela se je deželni zborom pravica, pošiljati poslance v državni zbor, in narodi volijo neposredno te poslance. Le z majhno večino so Nemci zmogli, ker so nekateri poslanci južnih dežel glasovali z njimi proti volji svojih volilcev v dež zborih. To je zbudilo še večjo nevoljo, in Česki poslanci ne hodijo niti v državni zbor, niti v deželni zbor. Nemci in Madjari dosegli so s tem svo namem: oni so si razdelili gospodarstvo čez druge narodnosti, posebno pa čez Slovane. — Nasledek tega je, da v obče prav malo napredujemo in da je gospodarstvo vsako leto slabše. Mi Slovani smo potrti in smo zgubili vse veselje in navdušenost za javna opravila, Avstrija pa ne more biti srečna, dokler niso srečni in zadovoljni vsi v njej živeči narodi. Očividna je torej potreba, da se v Avstriji marsikaj prenaredi in da se po ustavnih poti vpelje na podlagi tolikih skušenj nova, naši državi bolj primerna sistema. Prašanje pa je, kaka bi morala biti ta preuravnava in kaka federalistična osnova bi bila Avstrija bolj primerna in kako bi se to izi vršilo po postavnih poti. — Da bi bili vsi narodi avstrijski bolj prijazni drug drugemu in vneti za pravo svobodo, bilo bi to lahko izvršiti, kakor v Ameriki. — Ker pa hočejo nekateri imeti prednosti, gotovo težavna je vsaka preuredba. Vendar pa hočemo puskusiti in v glavnih potezah odgovarjati na obe prašanja.

Kar se tiče prvega vprašanja: kaka federalna vestava bila Avstriji naj bolj primerna, treba je gledati na zgodovino, kajti zgodovina je in ima biti učiteljica narodom. Zgodovina drugih federalno osnovanih držav in Avstrije o kateri smo že v prejšnjih člankih govorili, uči nas, da je v taki državi v prvi vrsti skrbeti za močno skupno cen-

LISTEK.

Nabiratelji

slovenskih narodnih pesnij.

Slovensko narodno pesništvo sicer res nij tako obširno in mnogoverstvo, kakor pri nekaterih drugih slovenskih narodih, a vendar zaslučuje malo več pozornosti, nego mu je bilo prisojene v matičnej knjigi „Slovanstvo“ I pag. 193. Našlo se je, hvala bogu, že mnogo rodoljubov, ki so veliko časa in truda posvetili tako težkemu poslu, kakor je nabiranje narodnega blaga. A podpirala in navduševala je je na enej strani ljubezen do naroda, katerega so hoteli ved to bolj spoznavati v vseh njegovih prednostih in sposobnostih, na drugej strani pa ponos, s katerim so hoteli svetu pokazati, da slovenski narod vendar še nij tako reven, tako brez značajnega in individualnega življenja, kakor po navadi naši nasprotniki terdè. Saj nikjer drugod narodov značaj tako čisto ne odseva, kakor ravno v narodnih pesnih, v onem izrazu vsega, kar narod čuti, misli in terpi.

Kolikor nam je iz slovstvene zgodovine znano, je bil prvi, ki je spoznal vrednost narodnih pesnij in ki je začetil tudi nabirati Pater Dismas a S. Elisabetha, imenovan Zakotn k. Rojen v Šiški, stopil je v red bosih Avguštincev in prišel za pridigarja v Strehlo (na Žlezkem,) pozneje za kurata v Brause. Umerl je l. 1793. Kaj se je zgodilo z njegovo zbirko narodnih pesnij, nij znano.

Drugi važnejši nabiratelj narodnih pesnij je bil naš

Vodnik. Njih upljiv se je pokazal pri umetnih pesnih Vodnikovih, ker povzel je po prvih korijambiško mero. Razen dveh najvažnejših, „Ravbar“ pa „Pegam in Lambergar“ nabral je Vodnik po Goranskem zlasti mnogo dveroverstičnih. Med njimi so tudi take, ki se sedaj ne morejo nikakor za Slovence natisniti. Čuditi se je, kako se je mogel Vodnik fantom in dekletom toliko prikupiti, da so mu take pesni peli. Morda je je nabral še kot djak v svojej lastnej vasi. Vodnikove narodne pesni so natisnjene v matičnej izdaji njegovih pesnij str. 111-146.

Nekoliko narodnih pesnij je izdal l. 1833 Matija Ahacel pod naslovom „Koroško in Štajerske pesmi“ (drugi natis l. 1839, tretji pa 1852). Večina teh pesnij je umetnih, od različnih mladih pisateljev, druge so pa po narodnih predelane in pokvarjene. Namerjane so slovenskemu narodu, da bi opustil vse nesramne, umazane klfarske in nespodobne pesmi“. A že po obliki s) narodu nerazumljive in „žalijo uko,“ ne glede na to da soderžaj ne more mikati.

Drugi enak nabiratelj je Leopold Volkmar. Narodne pesni je popravljal in dostavljal v jeziku, ki je slabiji, nego ga narod govori. Stem, da so njegove pesni zopet v narod med Ptujem in Radgono prišle, škodoval je neizmerno zdravemu okusu narodovemu. Njegove „pesmi in fabule“ je izdal Murko v Gradeu 1836.

Nič bolji nabiratelj nij bil Peter Danjko. Že l. 1827 je izdal v Radgoni „Posvetne pesmi med slovenskim narodom na Štajerskem.“ Manjkal mu je pravi razum za narodne pesni in njih obdelovanje, zato je pokvaril pomen in duh narodne poezije. Zlagal je tudi sam pesni, a te neso drugega, nego proza v verzih.

Vse poprejnje nabiratelje pa je prekosil Anton Simcic († 3. decembra 1840). Krog l. 1830 nabiral je marljivo po Kranjskem narodne pesni in plačeval je tudi drago nalašč za to najete ljudi. A zapisovali so mu pesni tudi taki ljudje, ki neso znali gramatike in metrike in ki neso po vsem pravilno iz ust naroda zapisovali. Nekoliko teh pesnij je natisnjenih v različnih zvezkih Obelice.

Najmarljiveji in brez dvoma najkritičnejši nabiratelj narodnih pesnij je bil Stanko Vraz (rojen 1811 v Cerzcu pri Ljutomiru, umerl 1851 v Zagrebu). Potoval je 1833 po Štajerskem, l. 1834 in 1837 po Kranjskem in Koroškem in l. 1838 po Ogerskem. Tako je nabral prelepo število kritično zapisanih narodnih pesnij. Razen tega so mu pa še pomagali sledeči rodoljubi pri nabiranju: Josip Drobnič, Rud. Gšdl, Urban Janik, M. Kastelec, Jak. Košur, Trezida Križaničeva, Iv. Kukuljevič Sakcinski, J. N. Leskošek, M. Mejar, Josip Muršec, M. Prelog, Dr. Preširn, Anton Radež, Stevo Soldatič, Vek. Sparavec, Terstenjak, Jos. Vargo, Franjo Zennej. Tako je izšel prvi po znanstvenih tirjtvah urejeni zvezek slovenskih narodnih pesnij leta 1839 v Zagrebu.

A ne le rojeni Slovenci, nego tudi drugi Slovani so se pečali z nabiranjem naših pesnij. Tako je bil izdal že Čelakowsky nekoliko poskusenj slovenskih narodnih, v Koroškem narečiji zapisanih, v svojem delu: „Slowanské národnj pjsně“, Praga 1822, I. zv. str. 192—194 in III. zv. str. 214—217. A večje važnosti je zbirka pregnanega Poljaka Milana Korytk. Koritko je prišel l. 1837 v Ljubljano in razposlal v Sl. Blatt 1838 št. 23 oglas na vse Kranjce, naj nabirajo narodne

trajno moč. Te pa potrebuje posebno Avstrija, ker je v sredi Evropi, obdana od mogočnih, tudi neprijateljskih držav, in ker je bila in ima še biti mogočna vevlast. V ta namen so njeni ministri od prvih časov sem centralizovali, kakor smo vidili, ali preveč je bilo tega centralizovanja, kajti škodilo je in jako se je maščovalo. Zato pa se ima centralni oblasti pustiti le toliko moči, kolikor je treba, da more izvrševati svoje potrebe in uzvišeno nalogo. Glede na to mora se oblasti v središču pustiti vse vojaštvo na suhem in po morju, kakor je zdaj v rokah našega cesarja in skupnega zastopa. Prav tako morajo skupne zadeve biti zunanja opravila vsake vrste, skupni dolgovi in finančne zadeve, da se bodo pokrivali vsi skupni stroški. Za vse to imamo že dotičnočasno naredbo, ki so sedajne delegacije. Leta 1877 pa se ima pogodba z deželami ogerske krone ponoviti sestrin skupnih zadev in delegacij. Takrat bi bil čas skupnemu zastopu, delegacijam, zaupati se vojno in mir pa sklepe eksekucij zoper vpirajoče se državne dele, in še več drugih opravil, ki so n. p. odkazana nemškemu skupnemu parlamentu v Berlinu, katera smo omenili v poprejšnji razpravi (glej „Soča“ 27. števil.) in katera so tudi Ochi v mialih imeli v fundamentalnih člankih leta 1870. Za izvrševanje teh skupnih opravil bi moral imeti naš cesar ne samo svojo ministerstvo, ampak tudi svoje uradnike po kronovinah. To nasvetujemo, ker smo v Avstriji tega od davnih časov že vajeni, ker nas zgodovina rimsko-nemških cesarjev in perovne vstave federalno osnovanih držav učijo, kako žalostna je bila ta centralna moč, ktera ni imela sredstev, da bi bila krepko izvrševala postave in sklepe nemških in sploh skupnih parlamentov, in ker smo v poprejšnjih člankih videli, da so Amerikanci zavezni severnih držav to potrebo priznali in izvršili v svojo veliko korist. Kedor pa stopi v take javne službe, zgubi pravico do poslanstva in ne more bit voljen v parlament in v noben ljudski zastop. Celo v zavezi ameriških držav je tako, tedaj v republiki, v koji ima vsaka oblast svojo koreniko v ljudstvu. Vsi ministri in centralni uradniki bi morali biti odgovorni ne samo cesarju, ki jih je imenoval, ampak tudi centralnemu parlamentu. V ta bi pošiljali poslance deželni zbori izmed sebe po številu duš v dotični kronovini, da bi v državnem zboru zastopane bile vsa Avstrijska kraljestva, druge posamezne države in vsaka narodnost po številu duš. Poslanci bi se volili za dobo treh, največ štirih let, in bi morali popolnoma neodgovorni biti in brez instrukcij poslanikovati. Za Avstrijo ne moremo zagovarjati ali tudi ne svatovati neposrednih volitev in tudi druge više zbornice v skupnem zastopu ne, ker so soper obe taki naredbi vsi večji avstrijski narodi, razun Nemcev, kateri želijo nadvladati in vse pomesti. Drugim zavezni državam je sicer mnogo mar više zbornice, v kateri so posamezne države zastopane po enakem številu poslancev, ali pri nas želi velika večina narodov drugače. V republikah ste sicer dve zbornici jako potrebne, da se sklepi in postave ne prenglijo. Tega pa se ni bati pri posrednih volitvah iz deželnih zborov v skupni zbor, tem manj, ker je naši državi na čelu cesar, kateremu gre pravica poterjevati ali zametati sprejete sklepe in predloge postav. K večemu bi se dala druga zbornica tako napraviti, da bi poslanci v skupnem parlamentu izmed sebe v drugo zbornico pošiljali tretji del ali četrti del soderov ter jih tako volili, da bi bila vsaka dežela in narodnost primerno zastopana. Se ve, da bi obe zbornici sama izvolile svoje predsedništvo in da bi obveljali le sklepi sprejeti od njih in poterjeni od cesarja. Deželni zbori bi pa imeli pošiljati svoje poslance v državni par-

lament iz svoje srede ne gledé na kako morebitno razdelitev deželnih poslancev v kurje ali pa stanove, kakor je bilo pri Smerlingovi ustavi. —

Dalje prihodnjič.

Dopisi.

Iz Cirknega 6. decembra 1875. (Izv. dop. Z žalostjo smo čitali dolge članke iz Tomina, s katerimi ste nasprotni stranki selske i modrejske cestne črte letos „Sočine“ predale polnike misleči, — da zagovornik modrejske črte se tega nasprotovanja poslužuje naj več iz namena, ker dobro ve, da dokler traja prepis se ne bo delala nobena teh črt in cerkljanska cesta ostane navezana na Tomina, ker čez sedanjí modrejski klanec s teškimi vozovi ni mogoče vozariti. — Cesta naša prišla bi pa stoperv takrat do pravega cilja vrednosti, ko bi se po krajši črti (seleki al modrejski) združila z deželno cesto, ki pelje v Gorico. — Vendar — molčali smo. Ko pa oni zagovornik v 49. listu „Soče“ cerkljane naravnost napada, primorani smo sovražni napad odbiti, kateremu izvir je, da se cerkljanska cesta nij izdelala čez neprimerno visoke hribe i globoke propade do Grahovega, ter tako navezala na Tomina, nego po uže od narave za cesto pripravni dolini za reko Idrijo. Da pa bodo razmere našim čitateljem bolj jasne, naj mi bode dovoljeno to na kratko popisati. Vas Cirkno leži v nizki dolini, blizo Kranjske meje. V okrogu obdaja jo kotlu podobno dolino visoki hribovi i le na jugo-zapadni strani je toliko odprta, da se po ozki strugi potok Cirkneca pri Zelinu v reko Idrijo izteka.

Do leta 1852 živeli smo v domovini od sveta ločeni — medvedom podobni; le dve glavni stezi ste k nam držali, ena od Grahovega čez Bukovo, Orehek, Zakriž, druga iz Kranjskega čez hrib imenovan Vrhulice. Po prvi se je donasalo vino iz Berd, po drugi tovorilo se je v hudih letih žito iz Kranjskega; da z veliko težavo i nevarnostjo — se razume. Domače večidel živalske pridelke in sadje odnašalo se je na hrbtu v Idrijo prodajat in od tam vozilo v Trst. Ptujci nas niso obiskovali zarad slabih poti, nas pa je podučeval nek star učitelj, se ve da v — nemščini.

Bili so za časa tudi nekateri razumni možje, ki so srčno želeli, da bi z cesto prišli v dotiko z družimi kraji, a ni jim bilo mogoče stvari v tek spraviti.

Začetkom leta 1852 obišče naše kraje takratni g. deželni predsednik goriški, bar. Buffa. Prijahal je iz Tomina v Cirkno, a kako — ne vem; od tod so ga na št. Viškovoro v zato napravljenim nosalu 4 možje nesli. Smililo se je gosp. dež. preda. ljudstvo i kraj v takem položaju in s priporočilom takratnega župana pok. Čerina obljubil je pomagati, da se cesta izdela. Kmalo potem bil je poslan nženir naš domorodec gosp. Ivan Brelih, ki je iz verh Kladje od Kranjske meje do sv. Lucije po Idrijski dolini cesto zmeril in jo po meri davkov vsakemu svoj kos za delo odkazal. Začetkom se je ljudstvo branilo delati, posebno so se vstavljali lastniki tistih zemljišč, ktere bi jim bila cesta pobrala. A vladala je ta čas ostra disciplina; kdor se je vstavil, bil je od žendarmov prijet i sè zaporom kaznovan. Lastnikom zemljišč pa se je obljubilo odškodovanje z občinskim pašnikom. Ko ljudstvo vidi, da nič ne pomaga vstavljati se, poprime urno z delom vsak svojega mu odkazanega kosa, ki je znašal ako se počesno računati 7 do 10 % stroškov na izr. davke, nekterim celo ako je dobil v tverdem zemljišču — 12 do

15 %; pomoči ni bilo druge, nego železo i smodnik pri streljanju pečin. S takim absolutnim gospodarstvom i disciplino, delala se je cerkljanska cesta od spomladi leta 1852 do jeseni l. 1854 pod gospodarstvom takratnega župana Čerina i okrajnega glavarja g. Šterleta. Nij mi znano koliko je takrat vodstvo cestnega dela dobilo podpore iz tominske okrajne blagajnice; gotovo pa vem da ta znesek, kateri je bil za porabo smodnika i železa odločen, niti četertinko onega zneska ne preseže, katera-ga dopisnik navaja. Leta 1854 prišla je okrajnauradnija v Cirkno; in z njo smo imeli takrat tudi svojo okrajno blagajnico ter nič več iz tominske dobivali. Kar se tiče cestne črte Cirkno — verh Kladje, zavrnem Vas i zagolovim, da niti penaza za to od vas dobili nijsmo in ne z vašimi krvavimi, nego z našimi trdimi žulji smo je dodelali, nam na korist i vam ne v škodo. Da so je v poznejih letih, ko so prebivalec cerkljanskega okraja uže moči pošle, za delo v hudem robu (taka imenovana pečina blizo Stopnika) po velikem prizadeo tju nekaterih takratnih deželnih poslancev (ravno Grosmanu nasproti) iz deželne denarnice zdatne podpore dobivalo, radi pripoznamo i smo gg. dobrotnikom iz srca hvaležni.

Kako pa ste Vi pod vodstvom Grosman-ovem, ki ga dobrotnika imenujete, za to cesto skerbeli, kazalo se je očitno. Kljub temu, da je bila naša cesta uže do Bičeka narejena, ste jo merili čez vse doline in plazove od Grahovega po hribih na Reko, ter jo hoteli po sili prikleniti Tominu. Vaš Grosman bil je res prijatelj Vašega trga, nikakor pa ne vsega okraja tominskega, kajti cesta po Idrijski dolini, katera veže velik del prebivalstva tominskega, smrdela mu je huje, nego hudič križ. Hvaležni pa moramo biti Kranjcem, ki so jo bili, — med tem ko se Grosman za našo cesto niti zmenil nij — pod vodstvom takratnega loškega predstoja nika, g. Pajka tako kmalo izdelali ter nam pot do Ljubljane odprli.

A prišel je vendar čas, ko se je kljub Vašemu in Grosman-ovemu nasprotovanju leta 1869 pod okrajnim glavarjem gosp. Winklerjem, kteremu je bil blagor cellega okraja na srečo, cesta za vožnjo za silo odprla. Kako lepo skrbite za to cesto, pokazali ste v tekočim letu v Bači; mesto jo speljati po ravnem do sv. Lucije, speljali ste jo s hudim klancem na Stope, da saj — v Tomin gleda. Mi vam nijsmo zavidali gmotnih podpor ki ste jih v poslednjih dveh letih iz državnega i deželnega zaloga dobivali, marveč privoščili, ker nam je znano kako potrebujejo prebivalci, ktere bo vaša cesta vezala, dobre poti — ako tudi mi ravno tacih darov še potrebujemo, kajti v takem položaju, kot sem ga v začetku popisal, narejena naša cesta, odprta je le za silo in morali jo bomo malo drugače kot znova delati, med tem pa odpreti še stranskem občinam potrebne poti do glavne ceste.

Skozi sto i stoletja doplačevali smo Cerkljani v tominsko okrajno blagajnico lepe doneske, od katerih nijsmo do tega časa dobili vinarja povračila. Pomagali smo delati most čez Sočo, kakor tudi onega čez Tominsko, isto tako veru čez Knežo i Grahovo, — med tem ko smo morali naše mostove sami izdelovati, — vendar vam nijsmo očitali par novcev, ki ste jih nam pred 20. leti povrnili, od trdih naših žuljev zasluženih v okrajno kaso vloženih, ne pa krvavih Vaših, kakor trdite, Ne bodimo sebičneži.

Iz Trsta dne 14. dec. 1875. (Dalje o kmetijskem tečaju.) Zunanje stvari kmetijskega tečaja v Gorici sem deloma uže popisal, ostanejo mi še važnejše, notranje,

pesni. In res, njegov klic nij bil zastoj, nabralo se je toliko gradiva, da je napolnilo pet malih zvezkov. Korytko sam nij znal slovensko, drugi nabiratelji so bili pa premalo izobraženi in premalo kritični pri zapisovanju, zato je njegova zbirka slaba. Veliko pesnij je popađenih in slabo popravljenih, tudi v meri. Po Korytkovej smrti (1839) izda Blaznik na svoje stroške v Bohoričici, (česaravno je bil Korytku obljubil, da je bode tiskal v gajci) prvi zvezek v Ljubljani 1839 pod naslovom: „Slovenske pesni kranjskega naroda“.

Priden in kritiken nabiratelj je bil Anton Janežič, ki je izdal l. 1852 v Celovcu malo knjižico (VIII. 84 strani) pod naslovom „Cvetje slovanskega naroda: „Slovenske narodne pesme, prislovice in zastavice.“

Za nabiro slovenskega narodnega blaga pridobil si je velike zasluge prof. Valjavec. Po njem in njegovih učencih nabrano gradivo, je večidel raztreseno po raznih časopisih, zlasti v Novicah, Glasniku in Zori. Razen tega je izdal tudi prevažno zbirko: Narodne pripovjedke, v Varaždinu 1858.

Na Goriškem je nabiral narodne pesni France Zakrajšek (natisnjene v Goriškem letniku 1864) in v novejem času tudi Rus prof. J. Baudouin de Courtenay. Poslednja zbirka še le izide zlasti z ozirom na njeni jezikoslovni pomen.

Pesni iz savinske doline izšle so tega leta.

Cerkvene pesni je nabiral M. Majar in izdal leta 1846 pod naslovom: Pesnarica cerkvena, ali svete pesme, ki jih pojo ilirski Slovani na Štajerskim, Koroškim Goriškim in Benetzkim.

Razen tu naštetih zbirk raztresenih je premnogo slovenskih narodnih pesnij skoro po vseh slovenskih časnikih, zlasti pa v Novicah in Glasniku.

Premnogo še nenatisnjene gradiva večidel od novejih nabirateljev, kakor tudi Vrazovo rokopisno zapešeno hrani Sl. matica in pripravlja za kritično izdajo. Da bi le skoro izšla!

Tudi so se slovenske narodne pesni že večkrat kritično presojevale. Pervi je storil to Anastasius Grün v uvodu k svojej prestavi 48 daljših in nekaj krajših slovenskih narodnih pesni, katero je izdal l. 1850 v Lipskem. O tej prestavi in v duhu slovanskih narodnih pesnij pisale so Novice l. 1850 št. 44-48 in 50. Slovonom sovražni časnik „Ostdeutsche Post“ 1850 št. 282 pozdravil je slovenske narodne pesni v Grünovej takolei „Ein Volk, dessen poetische Psyche in solcher Verklärung den Deckel ihres Sarges bricht, ist als eine neu genwonnene Provinz, als ein neuer Zuwachs an Kraft, Eigenthümlichkeit und Schönheit im Reiche des menschlichen Fortschrittes und humaner Bildung zu begrüßen.“

Zlasti metrično stran slov. narodnih pesnij je preiskoval prof. Pajk v programu goriške gimnazije 1861.

Nekoliko splošnih opazek o slovenskih narodnih pesnih je spisal prof. Krek v podlistku Slov. Naroda 1873. Tudi prof. Urbaš govori o sl. narodnih pesnih v svojej ethnographischej škici „Slovenen“ (posebe natisnjena iz programa državne realke v Terstu 1873). Po zapopadku je skušal urediti sl. narodne pesni prof. Mih. Zolgar v svojem sestavku „Slovensko narodno pesništvo“ v programu celjske gimnazije 1873.

Vsi tučaj omenjeni nabiratelji pečeli so se le z enim delom slovenskega narodnega pesništva, le z besedjem (text) in so popolnoma prezirali drugo važnejo stran, t. j. napeve. To preziranje se res da nekoliko

opravičiti se slabim stanjem naše muzike sploh do naj-novjšega časa, a vsaj sedaj bi se moralo v tem kaj storiti. Melodija je narodnim pesnim glavna stvar, besede postranska. To se vidi iz tega, da ima ena in ista pesen premnogo varjacij, a le en napev. Tudi je včasih zapopadek narodna pesni jako slab, nevreden pevanja, a melodija je kljubu temu prav lepa. Nekatere pesni se glede na njih tehniko ne morejo imenovati pesni, še le vjema na konci in napev jim dasta to ime. Siegfried Kapper (v predgovoru k svojej prestavi serbskih narodnih) je postavil načelo: „Čim lepši je besede, tem slaběji napev in nasprotno. To se pri nas Slovincih zares poterjuje. Napevi sedanjih slovenskih pesnij so zares lepi, gluboko segajoči, a besede so le redko kedaj teh napevov vredne. Tako je tudi pri Italijanih, tako je povsodi, kder je cerkvena muzika v navadi (Kapper). Le Malorusi imajo napeve in besede enako lepe. Serbi imajo v svojih narodnih pesnih prekrasen zapopadek, a o melodiji se skoro ne more govoriti.“

Sploh se zdi, da je lep napev gotovo znamenje propada narodnega pesništva. Če je to res, podvizajte torej slovenski skladatelji zapisati se slovanskim duhom prevete narodne melcdije. Po teh se boste sami učili svoj okus izobraževali in tako dospemo do prave slovanske muzike, ki je sedaj le še preveč s tujimi elementi (pri nas Slovincih zlasti z italijanskimi) napolnjena. Pervi korak v tem obziru je že storil g. Josip Kocjančič, ki je začel izdajati v Pragi slovenske narodne napeve. Pričakujemo, da ga bodo drugi posnemali in podpirali pri tem vevražnem podvzetiji.

t. j. poduk, ravnateljstvo in slušatelj. Gledè poduka mora vsak obstati, da se je v naj lepšem redu vršil; obstati se mora, da sta gg. učitelja moza na svojem mestu, ker sta tako važne in težke reči (kajti ravno na kmetijskem polju nam Slovincem še vedno primanjkuje izrazov in le malo knjig o kmetijstvu imamo še spisanih v slovenskem jeziku) v tako gladki slovenščini in tako jasno predavala, da bi bil m o r a l vsak, tudi ne izobražen človek razumeti in zapopasti,—toliko bolj pa še narodni učitelji.

Razen tega pa moram še jako prijateljskega, kolegijalnega ravnanja obèh gg. učiteljev omeniti, s kojim sta z učitelji občevala. Javna naj bode tedaj pohvala g. Povše-tu in Kuralt-u za njuni trud in delovanje. Omenim naj še—pa le površno—tega, kar smo se učili. Tratoreje, naprave vinogradov, o trgatvi, naprave vinske posode, poduk o kletarstvu, petioizovanje, s kratka zboljševanje in umetno pomnoževanje vina, kemično preiskavanje alkohola in kisline vina, sadjereje, cepjenja, pomnoženja, požlahtnenja in živinoreje. Tudi praktično smo se učili trte obrezovati, saditi, čistiti, grozdje obirati, mastiti in moštovo dobroto kemično preiskovati. Zdraven pa so nam tudi v dolgočasni, in reči se mora, v slabih nemščini—svilorejo predavali, pa bil je drug gospod, ki se je v tej stroki produciral. Preidem toraj na ravnateljstvo. Deželna kmetijska šola v Gorici stane veliko tisočev, ki so večidel iz žepa slovenskega kmetiča p. pomali, ali žalibože—! ta šola nijma pravega kapitana, vodje. Visoko ministerstvo je več tisočev dovolilo, da so se tudi učitelji iz furlanskih pokrajin, iz Istre in Dalmacije v Gorico poslali, najbrže, da bi se česa naučili v teoriji in praksi.

Ali g. vodja, Dr. Monà, ko so učitelji v Gorico došli, jo je v Milan po Švajcarske krave pobrisal in podučevanje učiteljev laškega oddelka—mlademu, še ne popolnoma izšolanemu asistentu *) (pomočniku) prepustil in kar je še naj bolj slušatelje obèh oddelkov žalilo—mu vodstvo cele šole zaupal. To postopanje je gotovo tudi kvalificirane gg. profesorje piknilo; tudi pri ekskurziji v Sežano je njemu mesto gg. profesorjema sl. oddelka kaso izročil. Prav tako so morali slušatelji slovenskega oddelka svilorejo v nemščini poslušati, akopram je bil g. Povše pripravljen, tudi to stroko v slovenščini predavati in akoravno so se bili učitelji vrpli in slovensko predavanje zahtevali; a vse nij nič pomagalo.

Slušatelj na obèh oddelkih je bilo okoli 50; 24 Slovincov, ostali Lahji. Tudi so bili Lahji prijazni s Slovinci in ti ž njimi. O slušateljih slovenskega oddelka je še omeniti, da so imeli v svoji sredi izvrstne pevce, med tem, ko je Lahom tega pomanjkovalo. Povedati imam le še, da se je nam prav kot delalcem dni na vsakih 10 dni postecipatno izplačevala, in da smo se zaradi tega večkrat pritoževali; sploh se za učitelja še zmerom manj skrbi, kakor za vojaka ali činovnika. Tudi to moram opaziti, da je vrt goriške kmet. šole (predio agrario) v lepem neredu in da se ravnateljstvo kmet. šole menda prav malo briga za to, da bi šola to postala, kar ima biti, namreč praktična.

Gazda.

Iz slovenskega Štajerja dne 8. dec. (Izv. dop.) Ker je dandanes veliko pomanjkanje učiteljev, se je dosedaj temu v okoliščini prišlo s tem, da so šolska svetovstva v ta velevažen posel sprejela tudi take, kateri nimajo zahtevano teoretično in praktično omiko.—Učitelj in odgojitelj biti nij malenkost, radi tega je tudi naš deželni šolski svet to dobro uvidel in na korist narodnega šolstva in ozirajoč se na učiteljsko čast, okraj. šols. svetom naslednje poročal: Neučitelju se sme le takrat učiteljsko službo podeliti, ako pri navzočnosti okraj. šols. nadzornika praktično *) poskušajo v šoli dostane. C. k. okraj. šols. svet je odgovoren za to, ako podeli službo prositelju, kateri nij teoretično in praktično sposoben v poduku. Prositelji, kateri nijso nikdar preparandije videli, tedaj nijso pedagogično didaktično izobraženi, morajo se podati k ravnateljstvu kake c. k. vadnice. Tam se morajo več tednov v različnih razredih vaditi, vse predmete predavati in od g. ravnatelja spricalo dobiti.—To je menda dobro. Saj še celo vojak mora prej nekaj časa „rekrut“ biti in potem stoperv postane izurjen dober vojak. Baš taka je z rokodelstvom. Nekaj let mora biti „garzon“ in „lavorent“, po tem pa „paron.“

Isti, kateri so bili iz preparandije izključeni, se ne smejo z tako službo počestiti. Kdor je pa prostovoljno zavod zapustil, mora deželni šols. svet prej dovoljenja prositi.—Gledè razširjenja šol je dež. šols. svet naznanil okraj. šols. svetom, da je treba dobro ozirati se na veliko pomanjkanje učiteljev, in je bolje imeti poldnevni poduk pod pedagogično—didaktično izobraženim učiteljem **, nego celodnevni poduk nepraktičnemu učitelju zaupati. Jaz menim, da bodo tudi učitelji in šolski prijatelji ta ukaz kot dobro došel pozdravili in tudi želeli, da bi okraj. šols. sveti strogo na to gledali in se po tem ukazu tudi ravnali; kajti dandanes se terja od učitelja, da je praktičen v šoli in sploh v vseh strokah izobražen mož.—

*) Obsolviral je namreč nižji oddelek kmet. šole v Gorici. Pis.

*) Ein Jahr Praxis ist mehr, werth als zehn Jahre Kathederweisheit“ - pravi Kehr.

**) To je gola istina, kajti: „Des Lehrers Kraft ruht in der Methode“ - pravi Diesterweg. Pis.

Naš pesnik Preširen pravi :

„Kdor govoriti nič ne ve,
Naj vreme hval' al' toži.“

Ta izrek potrdivši povem, da se je vreme nenadoma zasukalo. Ne davno sem Vam pisal, da uživamo krasno južno vreme, s katerim se še v „lepi slovenski Nizzi“ komaj ponašate. In glejte sedaj zdihuje zemlja pod debelo belo plahto; in danes 8. t. m. imamo 15 stopinj mrzote. Ob Savinji mrgoli na tisuče divjih rac, gosi in druge divjačine; cel dan puške pokajo in človek bi mislil, da smo v Hercegovini.—Pač veseli dnovi za naše lovec—ko se domov prišedši z obilnim plenom pri izvrstni vinski kapljici—bavijo!—Saj ga lahko pijejo, ima ga svet, kot vode. V krčmi pri mizi sedeč pri polni časi, zgovarjal sem se z vrlim, narodnim, izobraženim Hrvatom. Mej raznimi novicami iz bojišča povedal mi je tudi, da se dobi izvrstno vino v Pančevi po—8 kr. bokal.—V savinjski dolini pa stane masele izvrstnega vina toliko, ko v Pančevi bokal.—Prijatelji! Idimo tja!—„Oublia-t-on jamais ce qu'on a une fois aimé?“ pravi Rousseau.

Politični pregled.

Proračunska debata v drž. zboru še zmerom polni predala listov vsih barv.—Opozicija je v tej debati pokazala, da je solidarna in edina v mnenju, da sedajni sistem je kriv finančne reve v Avstriji in da se ne bo zboljšalo to stanje, dokler se ne bode vpeljal federalizem v Avstriji. Nemški poslanci, mej njimi Greuter, Zallinger, so v tem obziru enacega mnenja z govornikom Poljakov, knezom Czartoryskem, z moravskima poslancema (dr. Pražak, dr. Kusy) in z slovenskima govornikoma (dr. Vošnjak, Herman). Vsi ti in še mnogi drugi govorniki opozicije so v izvrstnih govorih dokazali, da Avstrija koraka v pogubo, dr. Pražak je to z neovrgljivimi številkami dokazal in prav tako sta Herman in Vošnjak dokazovala, da federalizem je edino rešilo Avstrije, prav v zmislu naših mnogih člankov in posebno današnjega na čelu lista; Vošnjak je pa še zraven prav sè živimi barvami narisal krivice, ki se godè slovenskemu časopisju. Rekel je, da je časopistvo slovensko brezpravno in samovoljnosti drž. pravdnikov in policije izročeno, da se proti slovenskim listom postopa z lehkomiselnostjo, primerjal je to pravosodje turškemu pravosodju ter se izrazil, da bi bilo skoro nazaj želiti Bachovega ravnanja z listi.—Grajal je sodništvo, češ da nij nepristransko, kakor bi moralo biti in gledè šolstva je obžaloval, da se toliko potrosi naših žuljev za to, da se naša mladina ponemčuje in da sploh nič na pomaga govoriti o pedagogiki, kder ne stoji na čelu učnega ministerstva kak strokovnjak, nego samo politikar, kateri šol Slovani ne smatra kot izobraževališča, nego samo kot pomoček za germanizacijo. Dr. Vošnjak je končal svoj izvrstni govor opozorivši vlado na ustajo Slovanov na jugu in na homatije, katere zamorejo tudi Avstrijo potegniti v svoj vrtimec;—v tem slučaju bode morala Avstrija prizivati se na požrtovalnost vseh svojih prebivalcev, tudi Slovanov, s katerimi se zdaj tako zlo postopa.—Razumi se, da je bil Vošnjakov govor mnogokrat odobrovan na desni strani hiše. Opozicija je torej v tej važni debati pokazala neko disciplino, ki nas more lo veseliti; znamnje je to, da se bode začela nova, bolj hasljiva taktika in da je tudi večina poljskih poslancev sprevidela, da z centralisti nij mogoče paktirati.—Akopram pa so tudi centralisti, to je lastni ljudje ali privrženci ministerstvo strašno grajali, se to prav nič nij zmenilo za to grajo in ne misli na svoj odstop, dokler ga krona ne odstavi.

Če se je pa kedo nemogoč storil, se je gotovo Depretis, kateri je moral požreti „zaničevanje“, kakor smo zadnjič poročali, vkljub tudi poznejemu posredovanju predsednika zbornice.—Čudno si tolmačijo ustavoverci parlamentarizem.

V drž. zboru se zdaj pretresuje nadrobno proračun; sprejet je bil proračunski oddelek naučnega ministerstva brez popravka. Stremajer je odgovarjal levičnjakom in konservativcem, ki so ga interpelirali zaradi postopanja v verskih zadevah; dobrihal se je enem in drugim, a nobenemu nij vstregel.—Na Dunaji se sopeset močno govori o ministerski krizi in zdaj sami ustavoverci rogovilijo proti ministerstvu; koketirali so namreč začeli z očetom februarvske ustave, Šmerlingom in znani du-

najski ustavoverec, dr. Kopp je pri nekem banketu kar naravnost napil Šmerlingu kot prihodnjemu ministru, kar je nekda osupnilo sedajne ministre.

* Dalmatinski „Narodni list“ toži da so Dalmatinci veliko upanje stavili v nasledke potovanja cesarjevega po Dalmaciji. Res je cesar hotel pomagati, za to je ministerstvu precej po svojem dohodu na Dunaj tak ukaz dal. Ali tisti, katere je zopet ministerstvo izbralo in poslalo v Dalmacijo, nijso še nič storili.

Jutrovo pitanje hoče rešiti grof Andrassy v porazumu z Rusijo; spisal je neko spomenico, v kateri govori za administrativne reforme v Bosni in Hercegovini; če pa ne bi se hoteli podvreči ustaši tem reformam, naj bi jih Rusija in Avstrija popolnoma izolirale, da ne bodo več mogli naslanjati se na Črnogoro in Srbijo, kajti Andrassy uče, da bi se Srbija in Črnogora povečale in trdi, da Turčija mora ostati cela ter vidi v razpadu Turčije veliko nevarnost za evropski mir. Na tak način hoče torej Andrassy rešiti važno prašanje in taka politika se popolnoma strinja s politiko ustavovercev in Madjarov, kateri na vse vetrove oznanjajo, da bode zdaj konec slovenskih homatij.—Ruski poslanik na Dunaju je nekda Andrassy - ju uže izročil odgovor petrograškega kabineta, v katerem Rusija pristopa k reformam, katere hoče Andrassy uvesti v Turčiji, da se vstanek pomiri. To je skoro neverjetno in taka politika od strani Ruske bi bila nasprotna težnjam dosedanje ruske politike in bi spravila to državo ob vse simpatije pri Slovanih. Da bi pa Ruska na ljubav Andrassyju žrtvovala vse svoje interese v Evropi, tega ne more verjeti resen politikar. Mi smo temveč prepričani, da Ruska podpira težnje Srbske in Črnogore, kar se bo skoro gotovo pokazalo na spomlad. Vse pa kaže, da Andrassy obrača in drugi bo obrnil; nadvojvoda Albrecht je namreč v Petrogradu, kder ga dvor na vse mogoče načine odlikuje in podučene novine hočejo vedeti, da se slavni naš nadvojvoda posvetuje z ruskimi državniki o jutrovnih zadevah ter da se hoče potazumeti z Rusijo za slučaj, ko bi Avstrija vojaško posedla Bosno in Hercegovino.

Iz jugoslovanskega bojišča nij zadnji čas nič važnih novic; huda zima preganja posebno Turke, ki ji nijso navajeni.—Vstašem je prišlo v roke pismo Rauf-paše, iz katerega se razvidi, da Turška ne more več v Hercegovino pošiljati ne vojakov, ne denara. Z gotovostjo se govori, da bode Srbska napovedala na spomlad vojsko Turkom; prav tako Črnogora, katera je v ta namen vzela na posodo v Parizu 1 1/2 milijonov frankov.

Vesele vesti dohajajo iz Francoscega. V narodnej senat, t. j. francosko gospodsko zbornico, zmagujejo dosedaj republikanci, propada pa vladna stranka in orleanizem popolnem. Dosedaj je bilo voljenih v petek 17 republikancev in dva od skrajne desnice, v soboto pa 10 republikancev in 1 desnica. Ministerska kriza je verjetna. Te zmage bodo dale republikancem za volitve velik pogum.

Razne vesti.

(**Šolskimom**) Opomnimo prav resno gg. naročnike, ki so nam še kaj na dolgu, da nemudoma plačajo, ker drugače jih bomo objavili in če ne bo to pomagalo, bomo tudi še drugače na-nje pritiskali. Zalosno je, da naročniki, ki radi baro list in prosijo, da bi se jim pošiljal, ne izpolnajo svojih dolžnosti ter uredništvo sè svojo nemarnostjo spravljajo v zadrege. Mi ne moremo več ozirati se na take naročnike in jim bomo vstavili list s 1. januarjem ter ga pošiljali samo tistim, ki redno plačujejo. Svoje prijatelje pa uže zdaj prosimo, da nam preskrbè mnogo naročnikov in sicer takih, ki so dobri plačevalci in naročnino odrajtajo koj pri naročbi, kajti če naročniki nijso redni plačevalci, pride list v največe zadrege in ne more natančno spolnovati svojih dolžnosti. Naj bi vendar enkrat naši mnogi dolžniki to sprevideli in tako ravnali, kakor se spodobi rodoljubom.

(**Goriška čitalnica**) bode imela redni občni zbor dne 23. t. m. ob 6 uri zvečer. Dnevni red obsega sledeče točke: Govor predsednikov; poročilo tajnikovo; poročilo denarničarjevo (račun in proračun); volitev predsednika, denarničarja, 7. odbornikov in 2. pamestnikov; predlogi posameznih udov—Priporočamo gg. udom goriške čitalnice, da se v prav obilnem številu vdeležè občnega zbora, posebno pa volitve novega odbora ter s tem pokažejo, da jim je mar za najstarejše in najvažnejše slovensko društvo v Gorici.—

(**Umestni vložnik Kružma**) nij koncertiral v sredo, kakor smo zadnjič poročali, ampak bo še le jutro, petek, ob 7^{1/2} uri zvečer v goriškem gledišču. Koncert je bil namreč preložen zaradi bolezni njegovega očeta. V Trstu je Kružma sopet občinstvo tako navduševal, da so vsi listi tržaški brez izjeme polni njegove hvale. Nadejati se je torej, da bo tudi goriško občinstvo jutro pokazalo, da se zamina za vse lepo.

(**Slavček odbor**) priporoča še enkrat prav nujno poverjenikom pevskih oddelkov, da precej poročajo, koliko pevcev bo prišlo v Gorico 30. t. m. in koliko podpore potrebuje; ker drugače ne bo mogel vse lepo vrediti. Nadalje naznanja odbor, da se je obrnil do vodstva železnice zaradi ponižanja vozne za vse obiskovalce koncerta 30. t. m. med Ljubljano, Trstom in Gorico. Tisti gospodje, ki hočejo biti deležni tega polajanja, naj se obrnejo na predsedništvo Slavca. Ko nečno priporoča odbor, da se prav gotovo vdelež v nedeljo, 19. t. m. pevске poskusnje v Rihenbergu vsi pevci iz Rihenberga, Dornberga, Ajdovščine, Černic, Vipave, Komna, Štanjela i. t. d.

Kot ustanovniki so sopet pristopili v društvo č. g. Filip Kromar, župnik v Dornbergu, č. g. Batagelj, kaplan v Benčah, g. Bajc, učitelj v Renčah.

(**Strahni umor**) se je vršil minulo soboto sivec. Iz tiskarne Majlingove domu šedši devetnajsetni tiskar France Visin, ki bil je napaden od še ne 14 letnega čevlarskega pomočnika Martelanca, s katerim sta užo dolgo časa bila v sovraštvu. Mladi vbijalec je vedno psoval tiskarja, ta naveličalši se tega zmirjanja mu zasoli zausnico, čevljar mu priseže, da se bo de maščeval. Počaka ga toraj v soboto po noči za voglam ulice „della Croce“, ko pride tiskar, ga napade, verže mu v glavo veliko opeko, na kar revež v medlevico pade in brezserčni ubijalec ga je še s coklami v spodnji del trebuha brcal, da se je revež jedva vzdignil in polmrtev domov zavlekel. V štirindvajsetih urah bil je mrtev. Družega dne se je ubijalec prostovoljno sodaji izročil. Zalostno znamje sodajnega časa!

(**Porotna sodnja**.) Pred porotno sodnijo je bil obsojen dne 9. t. m. Karol Gruntner zaradi posilne oskrumbe na 4 leta ječe, 10. t. m. Franc Tutta zaradi enacega hudodelstva na 8 mesecev ječe, 11. t. m. 61 letni mož, Gasper Berger tudi zaradi enacega hudodelstva na 7 mesecev ječe, 14. t. m. Anton Cedoni iz Nimis-a pri Vidmu na Italijanskem zaradi sodelovanja pri ponarejanju bankovcev na 5 let težke ječe, Martin Križaj, ki je bil zatožen zaradi uboja, pa je bil včeraj spoznan nekrižvega. O prvih treh procesih nočemo nič poročati, ker nij za javnost; vsi drugi pa so prav malo zanimivi edini javni proces je nekoliko interesanten, ker je občinstvo vse drugače sodilo o njegovem izidu. Slovenski porotniki se bodo ta pot sopet pritožili pri ministertvu in prosili, da se loči porotna sodnja v slovenski in italijanski oddelek. — Prav tako!

(**Strahni umor v tržaški okolici**.) V soboto, 27. novembra zvečer ob 6 uri je šel Jožef Tersič, 14 letni deček iz kamnoloma gosp. inženirja Derin-a domu. Imel je pri sebi 1 gl. 70 kr. Na potu pa ga na stari openski cesti nenadoma tolovaji napadejo in mu najprvo ves denar vzamejo, potem ga pa ubijejo. Na trebuh mu namreč vržejo velik kamen, glavo mu pa vso z nožem razmesarijo. Jopič, čevlje in kapo so mu vzeli. Tržaški lahoni namreč sodijo, da je naš okoličan Ant. Sos. tega umora kriv, in to je tudi „Cittadino“ trdil, pa ni res, temveč sramotno in perfidno je, da se po fanatikih dolžijo ljudje, predno je spoznana resnica.

(**Novega polit. društva „Sloga“**) pravila nij potrdilo namestništvo zaradi §. 16, ki se nanaša na sklicevanje taborov. Ta §. je začasni odbor popravil in pravila sopet predložil velesl. namestništvu v potrdbo.

(**Nov list**) bo de začel izhajati z novem letom v Trstu; zovel se bo de „Edinost“, uredoval ga bo de g. Dolinar; izhajal bo de vsak mesec dvakrat in se bo de posebno pečal se zadevami tržaške okolice. Veljal bo de za eno leto 2 gl. 40, za pol leta 1 gl. 20 in za četrt leta 70 soldov. Uredništvo bo de v Škorkoli št. 84, kamor naj se vse pisma pošiljajo; administracija pa bo de pri sv. Ivanu št. 424. Ker se nadejamo, da bo nov list koristno uplival na tržaške okoličane, priporočamo ga slovenskem rodoljubom v tržaški okolici.

(**„Vertee“**) časopis s podobami za slovensko mladost, razpošilja se svojo zadnjo številko sledeče vabilo k naročbi: Ker s prihodnjim listom začnemo še s to „Verteevo“ leto, zatoraj prosimo vso slovensko mladino, prijatelje in rodoljube, da nam v obilnem številu z naročnino priskočijo na pomoč. „Vertee“ velja za vse leto samo 2 gl. 60 kr., za pol leta 1 gl. 30 kr. Pri tej priložnosti prosimo, da bi naši naročniki segli tudi po „gledalskih igrar za slovensko mladino.“ Kdor naročnini 20 kr. priloži, dobi takoj po pošti prvi zvezek gledalskih iger, obsegajoč prelepo igro „Star vojak in njegova rejenka.“ „Vertee“ je izvrsten list in mi ga prav živo priporočamo.

(**„Zvon“ bo de sopet izhajal**.) to si veselo pripovedujejo mnogi slovenski rodoljube na Goriškem in uže so nekateri rodoljube začeli nabirati naročnike po Goriškem. Mnogi se nadejajo, da bo z novem letom začelo novo življenje na Slovenskem in da bo posebno „Zvon“ blažil srca Slovincem. — Denašnjemu listu smo dodali kot prilogo prelepo vabilo na naročbo „Zvona“; naj je naši čitatelji pazljivo prečitajo in naj vsi rodoljube na Goriškem delajo na to, da se bo ta lepoznanek list močno razširil po naši domovini.

(**„Der Osten“**) federalistični tednik, ki izhaja na Dunaju in stane za četrt leta f. 1. 50 s., zastopa interese vsih zatiranih narodov v Avstriji; prinaša prav dobro pisane članke političnega, gospodarskega, in lepoznankega zadržaja. — Priporočamo ga torej našim omikanim narodnjakom, ki čitajo tudi nemške časnike in našim čitalnicam. — Naročniki dobivajo tudi prilogo „Das Lesestübchen“, ki prinaša marsikako lepo novelo z ilustracijami.

(**Medeni nabrani darovi**) za na Avstrijako pribeglobine Hercegovinske in Bosnajske:

I. Zbirka v Gorici št. 31. Soče	f. 20.—
II. Zbirka v Gorici št. 32. Soče	29.—
Tominska zbirka	41.—
I. Dorab-rška zbirka št. 33. Soče	18.—
I. Rihenberška	15.35
I. Čerkno	25.—
Kanalska	36.85
Čerliška	8.20
III. Zbirka v Gorici	31.—
IV. „i (dr. Rojčevi delalci št. 34. Soče	14.85
Iz raznih krajev posamezni št. 34. Soče	9.—
Selo zbirka št. 35. Soče	10.60
V. Zbirka v Gorici št. 35. Soče	7.—
I. Sovodnjska zbirka 35	5.20
Renška zbirka št. 35	7.69
VI. zbirka v Gorici št. 36	2.—
Solkanska zbirka št. 36	21.92
II. Kanalska zbirka št. 36. Soče	2.45
II. Čerkno zbirka št. 36	6.—
I. Nabrežinska zbirka 37	25.54
II. Sovodnjska zbirka 37	3.91
II. Rihenberška zbirka 38	19.58
Lokavška zbirka št. 39. Soče	55.60
Skriljska zbirka št. 39. Soče	5.24
I. Koprivska zbirka št. 39. Soče	18.20
Zbirka Vertojbska št. 40	3.26
Posamezni darovatelji iz Goriškega št. 40. Soče	6.—
II. Nabrežinska zbirka št. 41. Soče	34.60
Zbirka v Križu pri Ajdovšč. št. 41. Soče	51.85
Nakelska zbirka št. 42. Soče	15.45
Vertojbska beseda št. 42. Soče	10.40
Pevska zabava na Pečinah št. 42. Soče	4.—
III. zbirka Rihenberška št. 42. Soče	14.60
Mirnska zbirka št. 42. Soče	32.97
Zbirka v Velikem Repnem št. 45. Soče	12.13
Društvo „Sloga“ v Ajdovščini št. 42	10.—
G. J. Nanut v Štandrežu št. 45. Soče	1.—
II. Koprivska zbirka št. 46. Soče	5.24
Zbirka občine Sv. Križ pri Trstu št. 48. Soče	17.28
G. Zorč v Boveu št. 48. Soče	3.30
Čitalnica v Dornbergu št. 49. Soče	30.—
Gospodična Župančič-ova v Boveu št. 50. Soče	2.—
G. Luka Piščane v Trstu št. 51. Soče	4.—

Skupaj . f. 677.26

Na to smo odposlali vsled pobotnic	
25. avgusta	110.—
30.	90.—
24. septem.	120.—
21. oktobra	120.—
18. novem.	120.—
Stroški za poštnino in drugi	2.87
Podpisani in nevplačeni darovi nekaterih mestnih rodoljubov	13.—
Danes odpošljemo	101.39

gl. 677.26

Dotične pobotnice hranimo, da jih pregledajo poverjeniki, ki so darove nabirali. Razun omenjenih svot so bile v Soči naznanjene in direktno odposlane sledeče svote:

Solkanska čitalnica 70 gl., Kanalska čitalnica 34 gl., 86 s. goriška čitalnica 108 gl. 50 s. in mi smo v Zagreb poslali 1 zaboj stare obleke. Poslali so mnogi rodoljubi in nekateri čitalnice pobrane doneske direktno v Ljubljano in mnogo darov je došlo „Glas-u“. Kakor smo mi le površno izračunili, dali so Slovinci na Goriškem nad 2000 gl. revnini bratom v Hercegovini. Vendar pa so ti naši bratje vsaki dan potrebnejši in ne smemo misliti, da smo uže zadosti storili, ampak pomagati moramo še in porabiti vsako ugodno priliko, da ne vsabne še vir darov na Goriškem. Za zdaj pa izrečemo vsim dariteljem v imenu nesrečnih bratov: Bog Vam plati!

Poslano.)*

Množica podpisanih prosi slavno uredništvo, da bi ta spis v velecenjenem listu, „Soči“, objavilo, ker krivice se nam gode od strani naše deželne cenilne komisije.

Č. gg. udom e. k. deželne cenilne komisije v Gorici! Dne 16. t. m. ste se snidli naša, tominiska, in kranjska cenilna komisija na kranjski meji, da bi ondi kakovost zemljiše primerjali. K temu poslu bi morala tudi naša deželna cenilna komisija svoje zastopnike poslati, kakor jih je bila kranjska cenilna komisija poslala; ona pa te svoje dolžnosti nij storila. Prišel je bil namreč le nadzornik, ki Slovenščine nij zmožen ter je nam pov-

sakem bolj škodoval, nego koristil. Kranjska zastopnika, Dr. Ahačič in Dr. Poklukar, sta pa svojo stran izvrstno zastopala ter vse poslovenila, kar sta z našim nadzornikom nemško govorila. Dalje naša deželna cenilna komisija za nas hrubove nič ne skrbi, ali prav za prav ona nas je pogubila. Naše razmere so njej čisto neznane, kajti ona nam je v zadnjih vrstah in ravno tako pri gozdih tarife, ki jih je okrajna cenilna komisija napravila bila, povišala, brez da bi bila naša zemljišča ogledala. Koliko boljši so v tem Kranjci, se razvidi, ako se primerja naša tarifa z njihovo. Kranjska tarifa za senožen VIII. vrste je od orala 50 kr., naša pa ravno na kranjski meji 1 fl. 50 kr. Od njiv VIII. vrste je na Kranjskem 70 kr. od orala, pri nas pa 1 fl. 50 kr. Od senožen VII. vrste imajo Kranjci 1 fl. 10 kr., mi pa celo 3 fl. Od njiv VII. vrste imajo Kranjci 1 fl. 40 kr., mi pa 2 fl. 50 kr. itd. Iz tega se pač razvidi, kam so nas in naše sleditelje ti možje pripravili, zategadelj jim ne moremo več zaupati. V Tominskih hribih dne 28. avgusta 1875.

Andrej Lapanja—Peter Laharnar—And. Klemenčič—Matija Lapanja—Janez Lapanja—Jožef Kokošar—Anton Bizjak—Jožef Carli—Jakob Hvala—Martin Lapanje—Janez Riavec—Matija Kaučič—Janez Lapanja—Jakob Lapanja—Martin Čerov—Franc Lapanje—Peter Kobau—Jožef Lapanja—Tomaž Laharnar—Anton Štrukel—Janez Kaučič—Matija Krivec—Johan Kranc—Janez Cufar—Jernej Kačič—Jožef Kobau—Peter Bait—Martin Bait—Martin Hvala—Matija Kofol—Janez Hvala—Matija Golta—Peter Podgornik—Anton Hvala—Martin Jeklin—Janez Kofol—Ivan Mrak—Matija Lapanja—Matevž Pirih—Fr. Vogrič—Vitus Riavic—Franc Lapanja—Jakob Pirih.

* Uredništvo nij odgovorno ne za obliko ne za zadržaj.

Karol Zanetti

Kašelj

najhujši ozdravijo imonitne pastilje

Menotti

Selditz-Moll

edina in glavna zaloga v lekarnici Zanetti, prodaja se po 1 gl. škaltja.

Ekstrakt iz Tamarinda

najboljši in najmočnejši, kolikor jih je bilo dozaj izdelanih v raznih lekarnicah. Hiter pripomoček proti zagerljenosti, notranjem kataru, prsnem prehlajenju, driski, stane samo 40 soldov.

Zdravilni fluid

za konje (Restitutionsfluid) Ta lek ima lastnost, da izdržuje konje dolgo časa pri moči. Ena steklenica stane f. 1.20 z navodom vred.

Pagliano Sirup

pravi iz Florence.

Čaj Wilhelm in Köllör

za čiščenje krvi.

Hofmanova Odontina

proti boleti zobov. Najhujša in neprejeljiva bolečinajenja precej. če se eno kap'jo tega leka vlije na bombaž in dene v votel zob.

Edina zaloga vsakovrstnih mineralskih vod in sledečih posebnih lekov:

Absent Montovanov iz Benetk.—Prava Magnezija angleška Henry.—Krogljice Blancard in Vallet.—Zobna zmes Pfeffermanova. Popp, Suin de Buotemart—Arabska Revalenta v prahu in testu.—Prah za olajšanje prebavanja dr. Göllis-ov.—Pastilje Vichy Bilin, George. Milo iz zelišč Borchard-ovo. Glicerina Hofman.—Mesi ekstrakt Liebigov in vsakovrstna homeopatična zdravila.

Na Travniku prva lekarna sem od škofije.

Otroci veselite se!

Kedor hoče razveseliti otroke za božične praznike, naj kupi, dokler je še čas v našem.

Božičnem bazarju

za samih 5 gold. n. v. 21 raznih igrar za fantiče in deklice vsake starosti in sicer:

1 veliko perajočo punco	1 škrinjca polna orodja 1 karton
1 mehanično vrtalce	na katerem je malano živalstvo
1 pajaca 1 pokrivačami	1 regiment angleških vojakov
1 Indijanca v narodni obleki	1 mehanični panorama
1 porcelanast service za 6 osob	1 slave, ki l-ta po sobi
1 Orang-Utang, ki izvršuje 15 toček.	1 novo iznajdeni smejalni aparat
1 samokres za od zadej basati	1 coperna piščalka z nebeskimi glasovi.
1 igra domino	12 lepih dekoracij za Kristovo drevo.

Vse te prav krasne in nove igrarce, 27 na številu, stanejo samo 5 gl. in se dobe za to ceno pri

Peter Blau

Wien 1. Wollzeile Nr. 25

Odpošilja še s povzetjem hitro in vestno.